

Horní hranice lesa ve středoevropských pohořích na sever od Alp – dendroklimatologický pohled

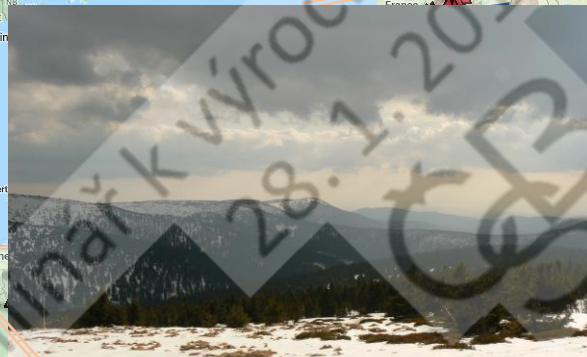
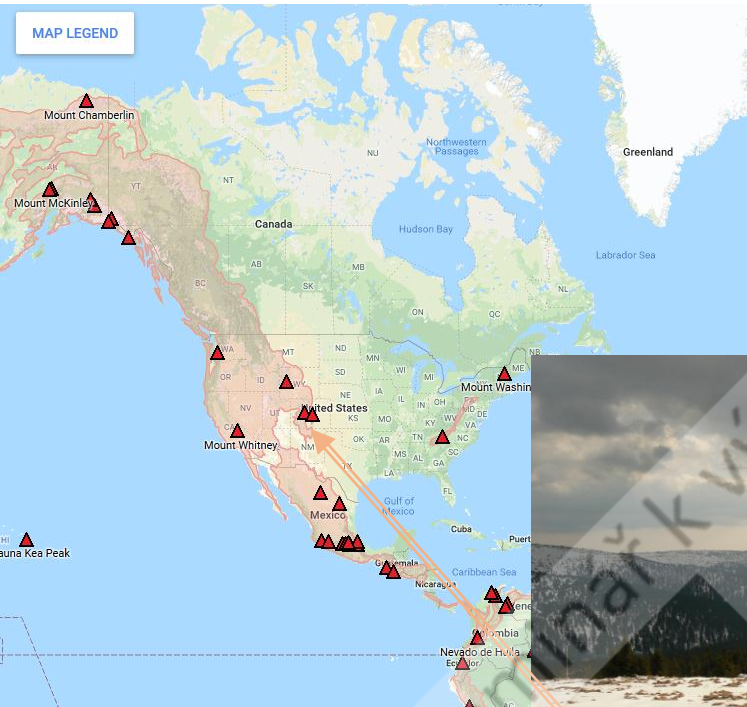

Václav Tremel

Katedra fyzické geografie a geoekologie PřF UK

Seminář u příležitosti 90. narozenin prof. Jana Jeníka
ČBS & Katedra botaniky PřF UK & Botanický ústav AV ČR

Horské ekosystémy světa

Silný gradient nadmořské výšky
Horní hranice lesa situována ve středních částech svahů

Velké zastoupení méně sklonitých svahů
Horní hranice lesa často blízko vrcholových poloh

Seminář k výročí prof. J. Leníka
28. 1. 2019

hre
7

Seminář k výročí prof. J. Jeníka
28. 1. 2019

Silné větrné proudění a jeho vliv na horní hranice lesa

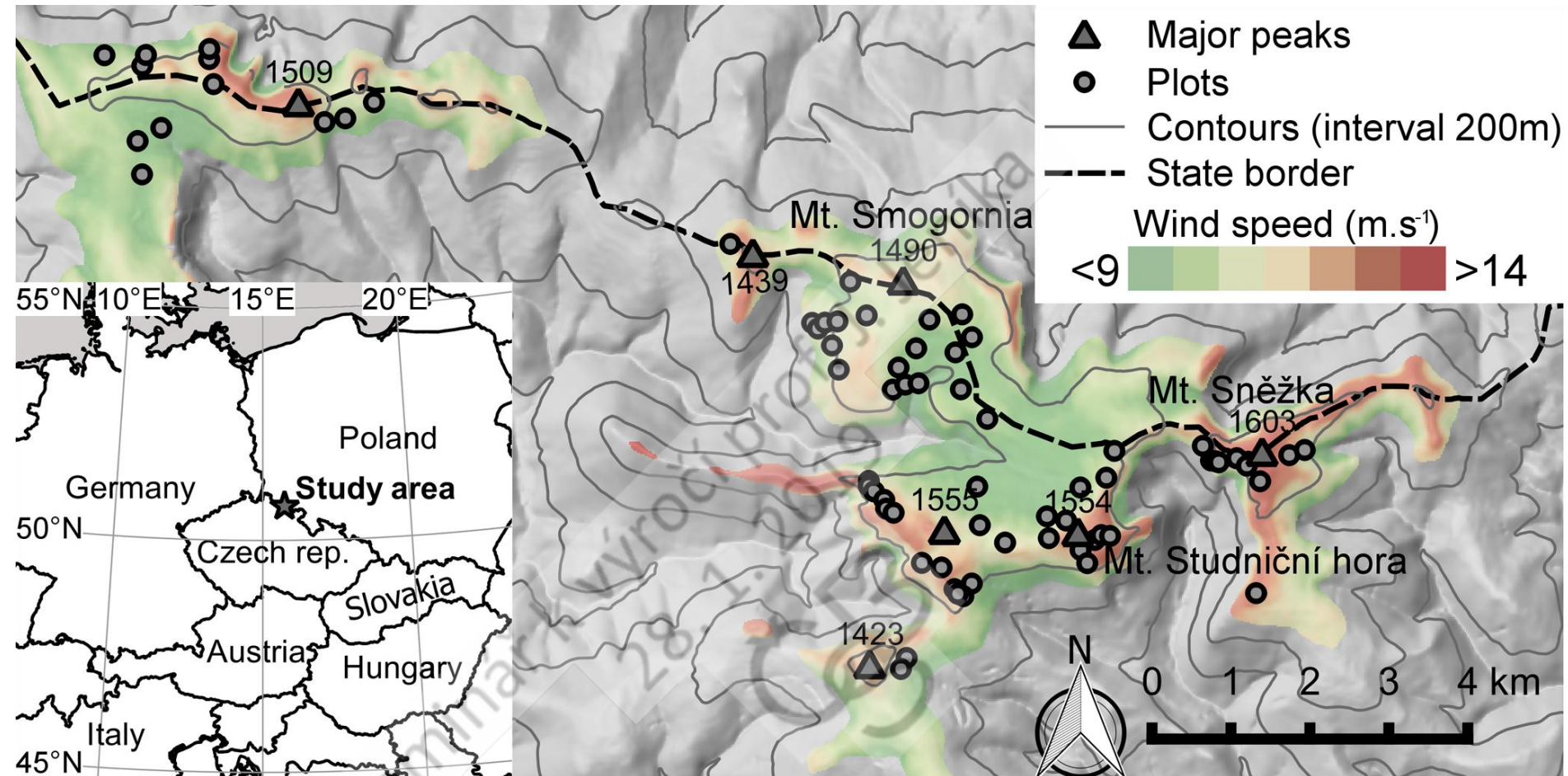
- Typické uspořádání nejnižších poloh horní hranice lesa (kary) (Jeník 1961)
- Může silné větrné proudění přímo ovlivňovat růst stromů?

Důvody: Vrcholové zlomy, ztráta fotosyntetického aparátu, ochlazování listů (výpar, odvod tepla z povrchu listů)

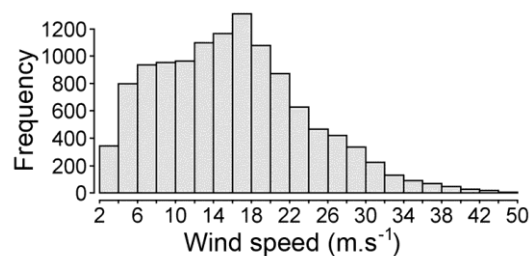

J. Jeník 1961; J. Jeník 2008

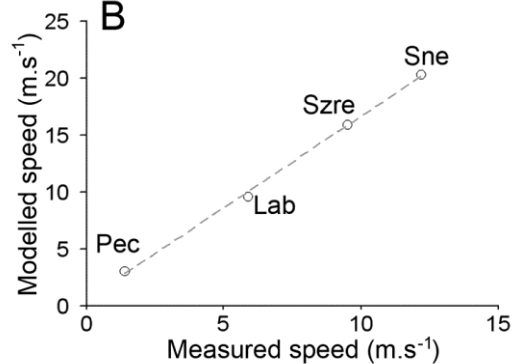

A

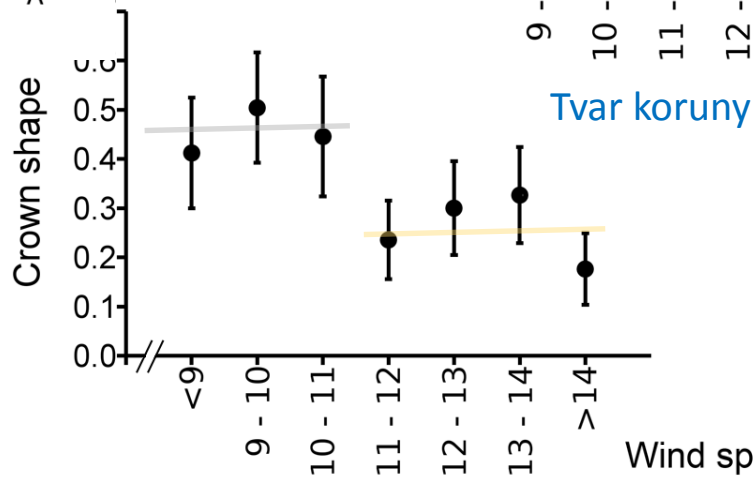
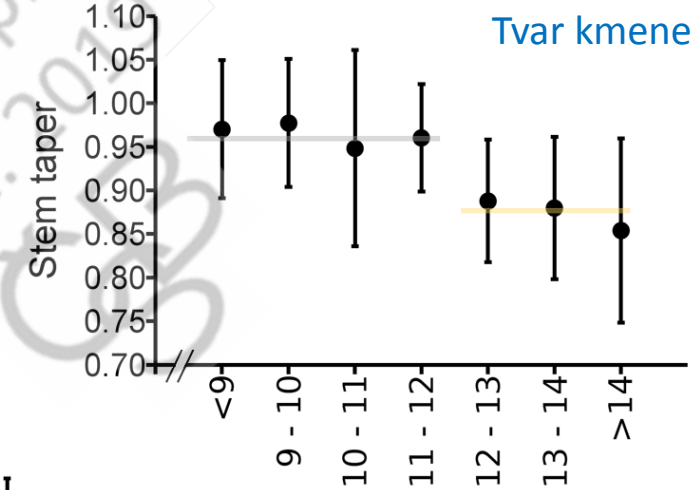
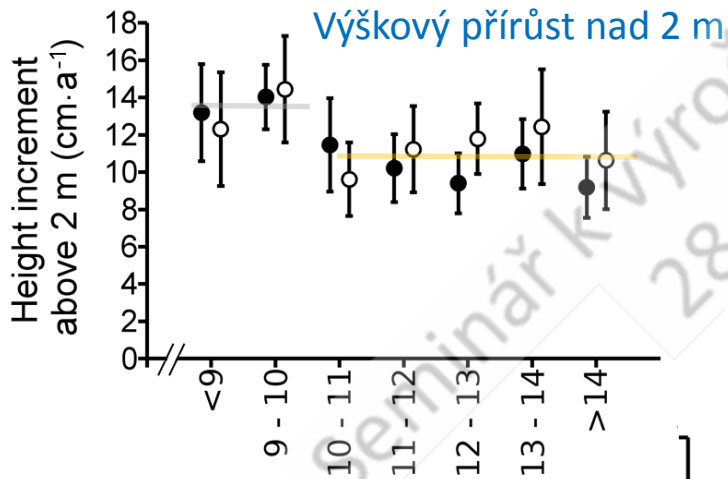
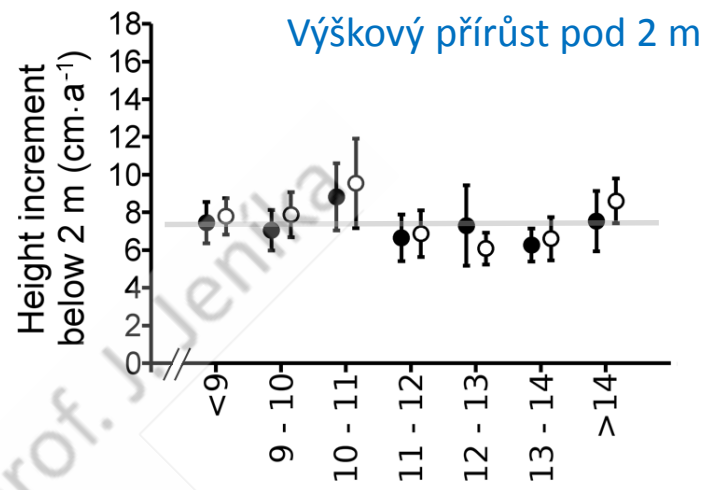
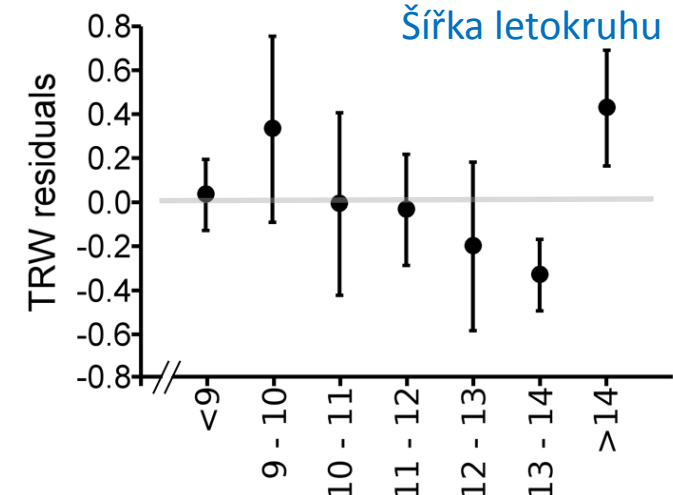

B

- Výškový přírůst pod, nad 2 m
- Radiální přírůst
- Tvar koruny
- Tvar kmene
- Počet kmenů ve skupině
- Prezence reakčního dřeva

Významný vliv větru na:

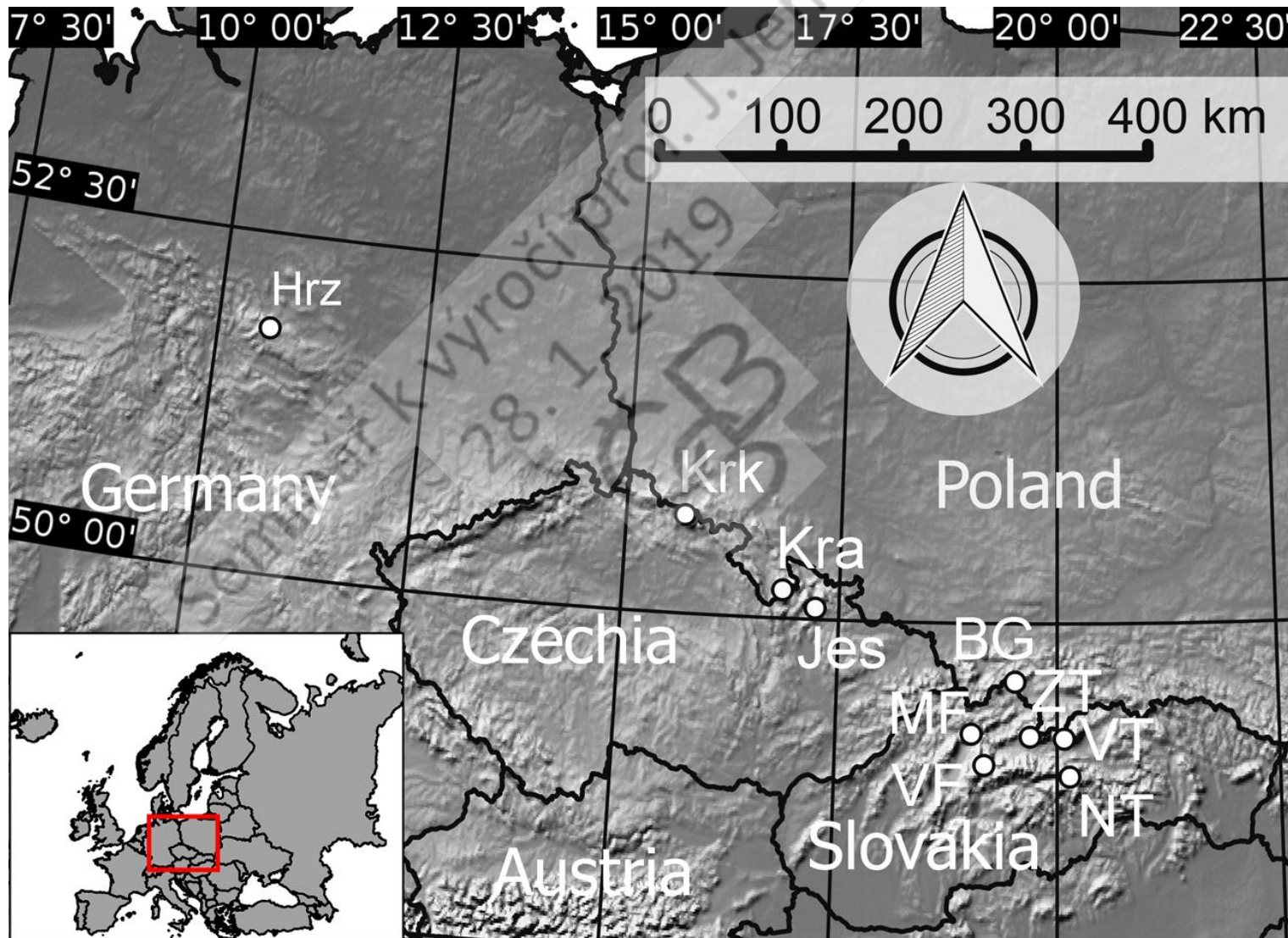
- Výškový přírůst nad 2 m
- Tvar koruny
- Výskyt stromových skupinek

Vliv větru na růst stromů na horní hranici lesa

- Topograficky akcelerovaná rychlost větru vede ke zvýšené přítomnosti stromových skupinek a vlajkových stromů;
- Evidentní ztráta biomasy není jednoznačně spojena s poklesem radiálního růstu;
- Vliv na pokles výškového růstu u vyšších stromů;
- Ca ½ ekotonu hranice lesa pod vlivem průměrných rychlostí větru, které mohou snižovat výškový přírůst stromů vyšších než 2 m;
- Akcelerace výškového přírůstu v čase. Jakmile je dosaženo výšky ca 2 m, větrné proudění snižuje výškový přírůst, tj. limituje postup ekotonu horní hranice lesa vzhůru.

Teplotní a růstové charakteristiky nejvyšších stromových jedinců smrku v širším regionu střední Evropy

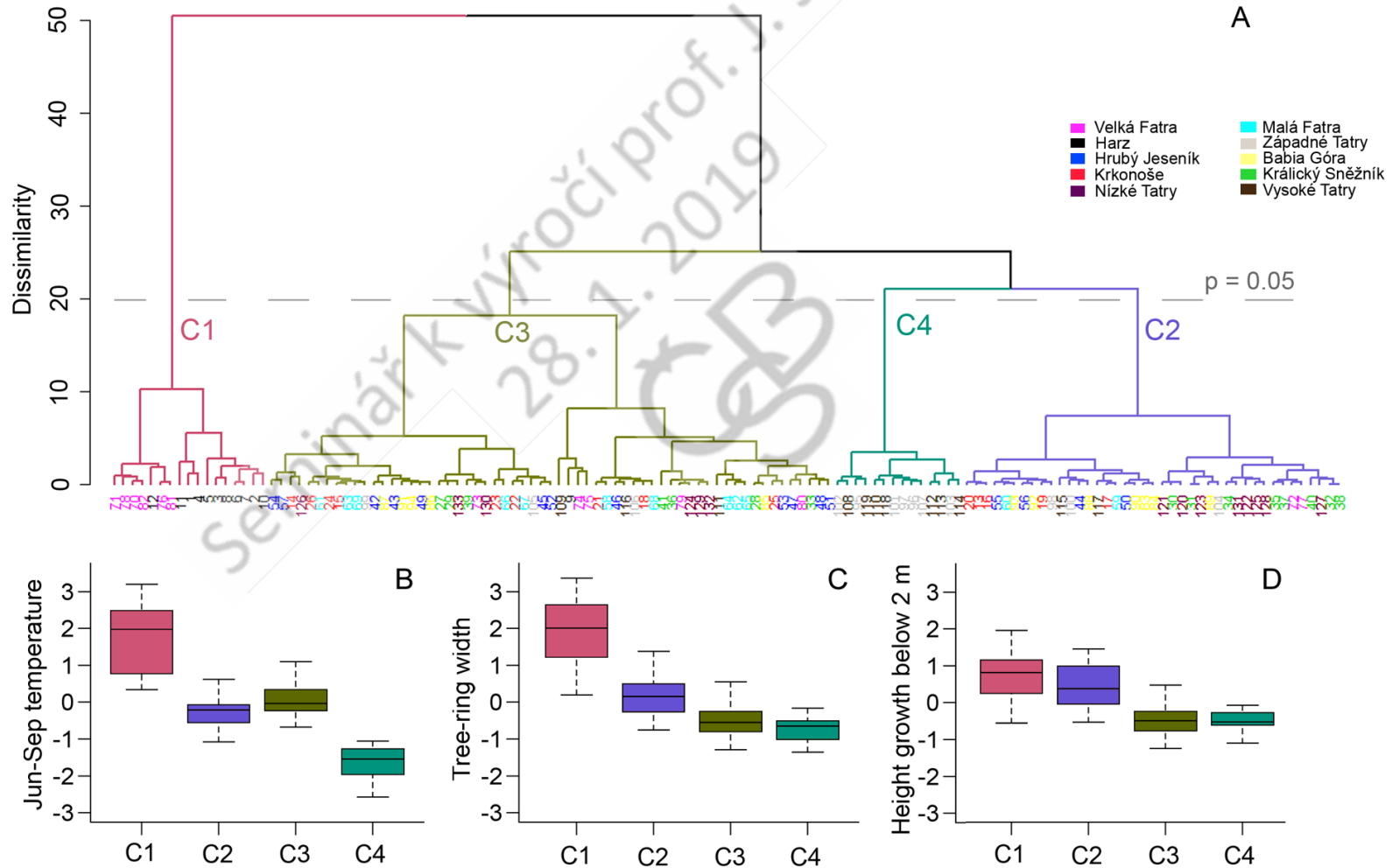

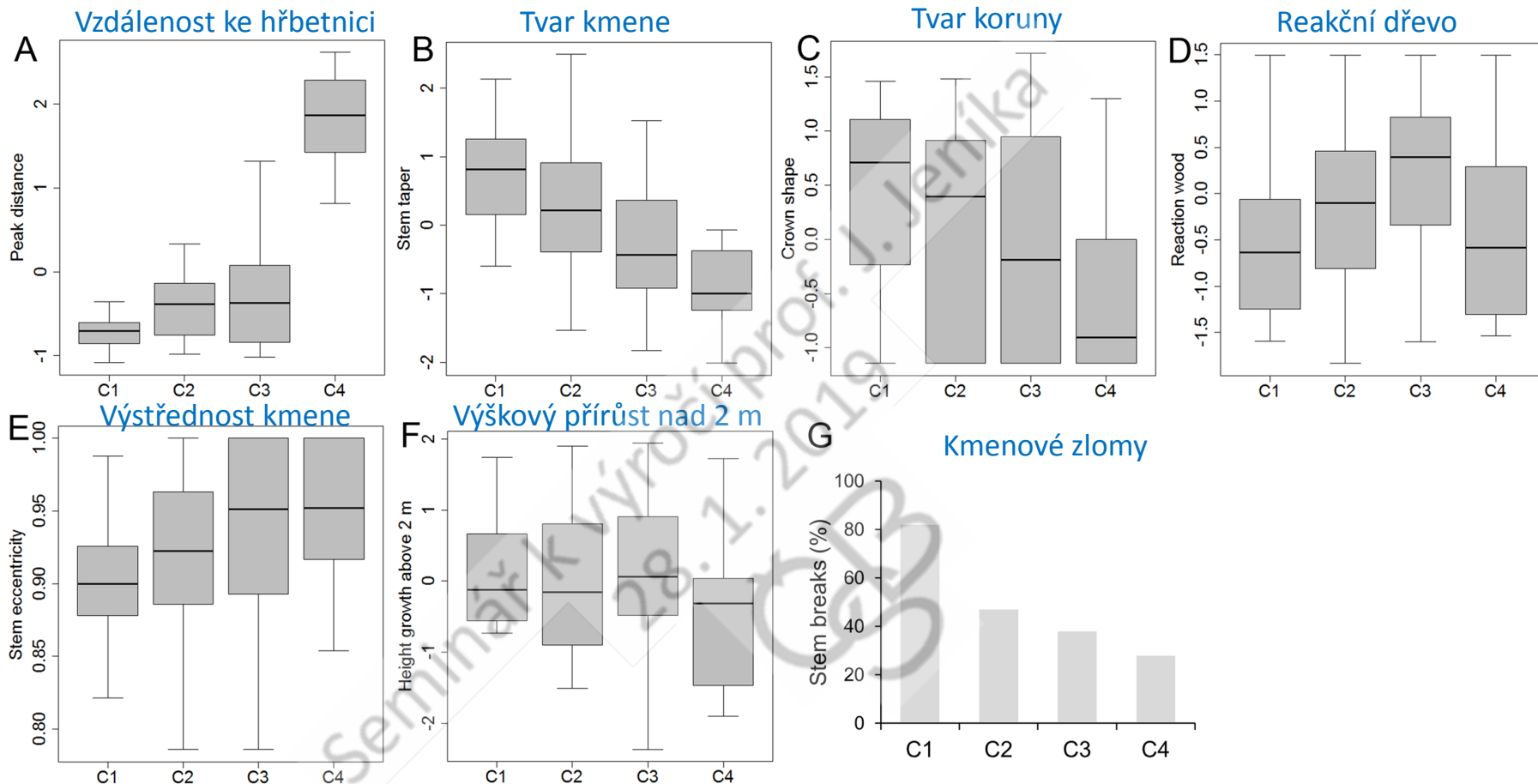
Pohoří	Zkratka	Nadmořská výška nejvyššího vrcholu (m n.m.)	Nadmořská výška nejvyšších stromových skupinek (m n.m. ±SD)	Průměrná teplota červen-září (°C; 1961-1990)
Harz	Hrz	1141	1110 ±4	9.4
Krkonoše	Krk	1603	1490 ±10	7.7
Králický Sněžník	Kra	1424	1405 ±2	8.8
Hrubý Jeseník	Jes	1491	1466 ±2	8.3
Malá Fatra	MF	1709	1632 ±11	8.2
Velká Fatra	VF	1552	1513 ±10	8.7
Babia Góra	BG	1725	1615 ±18	8.5
Západné Tatry	ZT	2248	1716 ±34	7.6
Vysoké Tatry	VT	2655	1717 ±42	8.5
Nízké Tatry	NT	2152	1773 ±19	7.2

Nejvýše ležící stromové skupinky

- Výškový přírůst pod, nad 2 m
- Radiální přírůst
- Tvar koruny
- Tvar kmene
- Počet kmenů ve skupině
- Prezence reakčního dřeva
- Prezence zlomů kmene
- Vzdálenost k bariérám
- Reliéfové proměnné (vzdálenost ke hřbetnici, orientace svahu, sklon)

Klasifikace stromů podle teplotních podmínek, radiálního a výškového růstu

Šířka letokruhu ~ teplota + tepelný požitek + vzdálenost k bariéře

Výškový přírůst pod 2 m ~ teplota

Tvar kmene ~ vzdálenost k hřbetnici + věk

Prezence zlomů ~ vzdálenost k hřbetnici + tepelný požitek + věk

Současné nejvyšší polohy smrku ve středoevropských pohořích

- 1) Pomalu rostoucí stromy při nízkých teplotách v nejvyšších polohách ekotonu v Západních a Vysokých Tatrách;

Ryze teplotně limitované hranice lesa

- 2) Rychle rostoucí stromy při vysokých teplotách v Harzu a Velké Fatře, nejednoznačný vliv vrcholových podmínek;

Pravděpodobně dáno větší prodlevou uchycování semenáčků za oteplením a/nebo stále dominujícím vlivem minulých antropogenních aktivit

- 3) Variabilní rychlost růstu při spíše nižších teplotách, různé symptomy ztráty biomasy (sudetská pohoří, MF, BH, NT)

Kombinace: (i) stanovišť, kde stromy existují na teplotním limitu svého výskytu, (ii) stanovišť pod vlivem nepříznivých vrcholových podmínek, (iii) absence výše položených lokalit, větší prodlevou uchycování semenáčků za oteplením a/nebo stále dominujícím vlivem minulých antropogenních aktivit.

How wind affects growth in treeline *Picea abies*

Jakub Kašpar¹ · Jiří Hošek² · Václav Tremel¹

Received: 1 March 2018 | Revised: 21 September 2018 | Accepted: 3 October 2018

DOI: 10.1111/jvs.12691

RESEARCH ARTICLE

Journal of Vegetation Science

The causes of upper tree limits in the mountain ranges of Central Europe north of the Alps – A stem growth perspective

Jakub Kašpar^{1,2} | Václav Tremel¹

Děkuji za pozornost!

S přispěním J. Kašpara a J. Hoška